

ประเด็น สังคม ฉบับที่ B24	29 เม.ย. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น สังคม	หิริโอตตปปะ ทั้งๆที่รู้.....ฤ สังคมที่เสื่อมถอย	
ประเด็นสำคัญ	- รากฐานของปัญหา - เหตุการณ์ที่สะท้อนถึงความเสื่อมถอย - กฎแห่งกรรม ความหวังสุดท้าย	

“ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ...”

พุทธทาสภิกขุ

คำกล่าวของท่านพุทธทาสนี้ สะท้อนถึงความเสื่อมถอยทางศีลธรรมในสังคมไทยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เมื่อสังคมไทยกำลังเผชิญกับภาวะความเสื่อมถอยทางศีลธรรมและจริยธรรมอย่างน่าเป็นห่วง การที่ผู้คน “รู้ว่าผิด” แต่ก็ยัง “เลือกทำ” โดยไม่รู้สึกละอายหรือเกรงกลัวต่อผลแห่งการกระทำนั้น บางคนมีวุฒิภาวะสูง มีสถานะทางสังคม มีการศึกษา แต่กลับเป็นผู้ลงมือกระทำผิดเสียเอง หรือแม้แต่ การก่ออาชญากรรมในครอบครัว เช่น การทำร้าย พ่อแม่ คู่สมรส หรือบุตรหลาน การโกงข้อสอบ โดยเฉพาะในระดับปริญญาโท เอก โดยผู้มีสถานะสูง

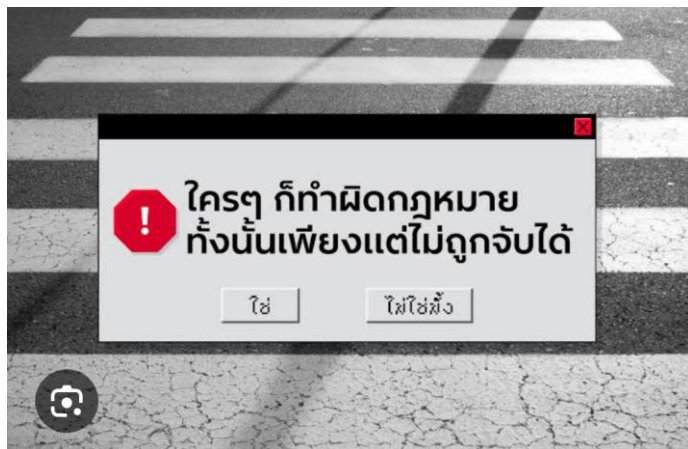
การหลอกลวงรูปแบบใหม่ เช่น แชร่ลูกโซ่ในคราบผู้รู้ คอลเซ็นเตอร์ปลอมเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ การข่มเหง รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ทั้งในโรงเรียน สถานที่ทำงาน หรือบนโลกออนไลน์ ทั้งหมดนี้ ไม่ใช่เพราะ “ไม่รู้ว่าผิด” แต่เพราะขาดหิริโอตตปปะ และขาดความกลัวต่อกฎหมาย

หิริโอตตปปะ คือ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป เพราะคนไม่เชื่อกฎแห่งกรรม จึงกล้าที่ทำความชั่วโดยไม่ละอาย ในสังคมปัจจุบัน ผู้คนส่วนใหญ่ขาดหลักยึด ในการดำรงชีวิตบางคนก็ไม่รู้ ไม่เข้าใจ บางคนก็รู้ แต่ทำเป็นไม่รู้ไม่เข้าใจ อย่างคำที่ว่า **ดีชั่วรู้หมด แต่มั่นอดไม่ได้** ที่ทุกคนชอบพูดกัน นั้นแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมทางสังคมและวัฒนธรรม ทุกคนรู้ว่าอันไหนดี อันไหนไม่ดี แต่กับเลือกทางที่ไม่ดี

สิ่งที่เป็รรากของปัญหา คือ ความเสื่อมของจิตสำนึกศีลธรรม วิชาศีลธรรมในโรงเรียนกลายเป็นวิชาขอะขะเนนง่าย นิทานคุณธรรมแบบ “กฎแห่งกรรม” หรือหนังอย่าง “ภิกษุมัจจุราช” ที่เคยปลูกฝังความดีหายไปจากจอทีวี ศิล 5 กลายเป็นเพียงบทสวดในงานบุญ ไม่ได้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต แม้แต่ระบบกฎหมายที่ใช้ควบคุมก็ยังอ่อนแอ กระบวนการยุติธรรมล่าช้า คดีความบางคดีใช้เวลาหลายปี ผู้มีอำนาจรอดพ้นจากโทษ

เพราะมีเส้นสาย คนทั่วไปเห็นว่า “ทำผิดแล้วไม่เป็นไร” จึงกล้าเสี่ยง หากสังคมยังเดินไปโดยไม่มี “hiriโอดัปปะ” เป็นเบรกภายใน เราอาจเผชิญกับ สังคมที่คนตื้ออยู่ยาก คนเลวมีที่ยืน เด็กเจนใหม่เติบโตมากับความคิดว่า “โกงได้ ถ้าไม่โดนจับ” คนในครอบครัวกลายเป็นภัยใกล้ตัว เช่น ลูกฆ่าแม่เพื่อเงินประกัน คนใกล้ชิดหลอกขายทรัพย์สิน ความรุนแรงทั้งออนไลน์และออฟไลน์เพิ่มขึ้น เพราะไม่มีความ “เกรงกลัว” ในใจอีกต่อไป

สาเหตุของปัญหานี้มีหลายปัจจัย ทั้งจากโครงสร้างสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และ

ความล้มเหลวของระบบการปลูกฝังคุณธรรมในระดับพื้นฐาน การศึกษาเน้นผลลัพธ์ทางวิชาการมากกว่าการพัฒนาจิตใจ สื่อและโซเชียลมีเดียบางส่วนยกย่องความสำเร็จที่ได้มาโดยไม่คำนึงถึงกระบวนการ ขณะที่ระบบยุติธรรมบางด้านอ่อนแอ ไม่สามารถดำเนินคดีอย่างเที่ยงตรงและรวดเร็ว ทำให้เกิดทัศนคติว่า “ทำผิดได้ ถ้าไม่ถูกจับ” ความละอายและความเกรงกลัวต่อผลแห่งการกระทำ (hiriโอดัปปะ) ซึ่งเคยเป็นกลไกยับยั้งพฤติกรรมไม่เหมาะสมจึงลดบทบาท

ลงอย่างชัดเจน

หากสังคมไทยยังคงปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวดำเนินต่อไปโดยไม่หาทางแก้ไข ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอาจรุนแรงและกว้างขวาง เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่อาจเติบโตมากับค่านิยมที่บิดเบี้ยว มองว่าการโกงหรือการเอารัดเอาเปรียบเป็นเรื่องปกติ สังคมจะเต็มไปด้วยความไม่ไว้วางใจ ความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนอาจเพิ่มขึ้น และประชาชนจะสูญเสียศรัทธาต่อระบบกฎหมายและความยุติธรรม ในที่สุด อาจนำไปสู่สังคมที่แตกสลายทางจิตใจ แม้ภายนอกจะดูทันสมัยและพัฒนาแล้วก็ตาม

สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มิพลวัต คือจะต้องมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์แต่ละกลุ่มหรือแต่ละหมู่เหล่านี ก็มีทั้งผลดีและผลไม่ดี ผลดีก็คือการที่ผู้คนในสังคมสามารถปรับตัวเองเข้ากับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นของใหม่ได้ โดยไม่มีความขัดแย้งภายในเกิดขึ้น ส่วนที่ไม่ดีก็คือการปรับตัวไม่ได้ จนเกิดความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่ความล่มสลายทางศีลธรรมและความเป็นมนุษย์ได้ สังคมไทยปัจจุบันกำลังอยู่ในยุคแห่งการเสื่อมศีลธรรมและความล่มสลายในความเป็นมนุษย์ เพราะเห็นได้จากปรากฏการณ์และปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอในขณะนี้

ตัวอย่างของเหตุการณ์ที่สะท้อนถึงความเสื่อมถอยนี้มีให้เห็นอย่างต่อเนื่อง เช่น คดีการโกงสอบเข้ารับราชการที่มีการใช้เทคโนโลยีสื่อสารทันสมัยแอบส่งคำตอบให้กัน หรือกรณีการหลอกลวงผ่านคอลเซ็นเตอร์ ที่แม้จะมีการเตือนซ้ำแล้วซ้ำเล่า แต่ยังมีผู้ตกเป็นเหยื่อจำนวนมาก รวมถึงเหตุสะเทือนใจ เช่น การทำร้ายร่างกายหรือสังหารคนในครอบครัวเพื่อ

ผลประโยชน์ส่วนตน ในส่วนของ “พฤติกรรมการณ์คอร์รัปชัน” ของนักการเมืองที่เป็นนายทุน และบรรดาข้าราชการที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนเรียกได้ว่าเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของชนกลุ่มนี้ก็ว่าได้ ตัวอย่างถัดมาก็คือ “พฤติกรรมทางเพศที่ผิดความเป็นมนุษย์” เช่น พ่อข่มขืนลูก และการสมสู่อย่างสำส่อนของเด็กวัยรุ่น จนเกิดผลตามมา เรื่องนี้รวมไปถึงการซื้อขายยาบ้า ที่ทำให้เด็กและเยาวชนเกือบทั่วไปเสพติดกันอย่างอมแงมจนสุดที่จะแก้ไขได้ ซึ่งก็มีสาเหตุมาจากการคอร์รัปชัน ทั้งหมดนี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงภาวะที่สังคมกำลัง ถึงภาวะล่มสลายของศีลธรรมและความเป็นมนุษย์ได้

ผลที่ตามมาก็คือความเปลี่ยนแปลงในความเป็นมนุษย์ในสังคมไทย ซึ่งจะต้องนำมาคิดและทบทวนเป็นอย่างมาก ว่าแต่ก่อนเราไม่เคยมีเหตุการณ์แบบนี้ ถ้าจะมีก็มักเป็นเพียงการซุบซิบนินทา หรือประณามกันในสังคม อีกทั้งยังมีการยกและอ้างความมีศีลธรรมและหลักธรรมทางพระศาสนาว่ากล่าวตักเตือน แต่เวลานี้ความเป็นเมืองพุทธศาสนาและความเป็นคนไทยที่โอบอ้อมอารีและใจบุญสุนทาน ดูเหมือนมลายูไปสิ้น แม้แต่เรื่องศาสนา ที่ถือว่าเป็นสถาบันหลักที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความกรุณา เมตตาธรรม และศีลธรรม แต่สถาบันนี้ก็ยังมีเรื่อง ที่ไม่อาจรรโลงความเป็นมนุษย์ของคนไทยได้ในปัจจุบัน จึงเกิดความวิตถาวรที่เห็น

ประเทศไทยมีอาชญากรรมในอัตราที่สูงมาก มีคนถูกฆ่าตายวันละเกือบ 20 คนหรือตายเกือบทุกชั่วโมง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี เช่นเดียวกับ คดีอุกฉกรรจ์อื่น ๆ เช่น คดีข่มขืน มีผู้หญิงถูกกระทำชำเราไม่ต่ำกว่า 14 คนต่อวัน ในขณะที่เด็กถูกละเมิดทางเพศทุก 2 ชั่วโมง นอกจากนั้นยังมีปัญหาความรุนแรงในลักษณะอื่นอีกมาก เช่น ความรุนแรงในครอบครัว มีเด็กและผู้หญิงถูกบิดาและสามีทำร้ายเป็นจำนวนมาก ขณะที่ในโรงเรียนนั้นมีการรุมตบตีและทำร้ายร่างกายกันอย่างแพร่หลาย ที่น่าวิตกก็คือ การกระทำความผิดได้รับการชื่นชมจากนักเรียนจำนวนมาก โดยที่ผู้ถูกละเมิดทำร้ายก็หาได้รู้สึกผิดหรืออับอายไม่ กลับพอใจที่มีการถ่ายวิดีโอเหตุการณ์ดังกล่าว และเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง รวบรวมว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นวีรกรรม ทุกวันนี้ความรุนแรงมิได้ผูกขาดโดยอาชญากรหรือคนร้ายเท่านั้น แต่ได้กลายเป็นพฤติกรรมของคนปกติธรรมดาในสังคมไทยไปแล้ว ไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็ก ชายหรือหญิง เจ้าหน้าที่หรือพลเมืองดี

การคดโกงหรือคอร์รัปชัน นับเป็นปรากฏการณ์ที่โดดเด่นที่สุด เนื่องจากแพร่หลายไปทุกวงการและทุกระดับ ทำให้เยาวชนมองว่า การซื้อมากไปนั้นไม่ดีเพราะจะถูกคนเอาเปรียบ ถึงแม้จะโกงบ้าง ก็ไม่เป็นไร หากมีผลงานหรือทำประโยชน์แก่สังคม ทุกวันนี้พูดกันมากขึ้นว่าการคอร์รัปชันเป็นเรื่องธรรมดาไปแล้ว ใครที่ไม่คอร์รัปชัน ไม่ใช่เพราะไม่อยาก แต่เป็นเพราะไม่มีโอกาสเสียมากกว่า

ในเรื่องความไม่ซื่อตรงต่อคู่ครองหรือความสัมพันธ์ทางเพศที่ขาดความรับผิดชอบนั้น เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่าเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของสังคมไทย พฤติกรรมดังกล่าวมิได้จำกัดเฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น หากยังแพร่หลายในหมู่เยาวชน จนเกิดค่านิยมเปลี่ยนคู่ แลกคู่ หรือไล่ล่าหาหุ่นนอนให้ได้มากที่สุด ความสำส่อนทางเพศหรือเพศสัมพันธ์ที่ขาดความรับผิดชอบดังกล่าว นับเป็นสาเหตุสำคัญของการทำแท้งปีละ ผลที่สืบเนื่องตามมาก็คือ มีการทิ้งทารกตามท้องต่าง ๆ ทั้งนี้ยังไม่พูดถึงจำนวนเด็กที่มาเป็นโสเภณีมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้ใหญ่

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ได้มีการสอนศีลธรรมกันเลย จะว่าไปแล้วเรามีการสอนศีลธรรมกันไม่น้อย ทั้งในบ้าน ในโรงเรียน ในวัด ตามสถานที่ทำงาน ตามสื่อมวลชน แม้แต่รัฐบาลก็รณรงค์ให้ผู้คนมีศีลธรรมมาหลายยุคหลายสมัย แต่การสอนและรณรงค์ศีลธรรมเหล่านี้มีความหมายน้อยมาก トラบโดที่วิถีชีวิต สภาพแวดล้อม และระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนนั้น สวนทางกับคำสอนหรือคำขวัญดังกล่าว ถึงแม้จะสอนให้ทำดีเพียงใด แต่วิถีชีวิต สภาพแวดล้อม และระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ล้วนเป็นไปในทางบริโภคนิยมและอำนาจนิยม เช่น วิถีชีวิตมีแต่การแข่งขัน เร่งรีบ พ่อแม่มีแต่ทำมาหาเงิน สื่อเต็มไปด้วยเรื่องราวที่รุนแรงและกระตุ้นความโลภ วัดเอาแต่หาเงิน นักการเมืองพากันคอร์รัปชัน รัฐบาลใช้ความรุนแรงกับราษฎร ในสภาพเช่นนี้ยากมากที่ผู้คนจะมีศีลธรรม

ด้วยเหตุนี้ การเสริมสร้างสำนึกและพฤติกรรมทางศีลธรรมของประชาชน ด้วยการเพิ่มหลักสูตรศีลธรรมในโรงเรียนมากขึ้น นิมนต์พระมาเทศน์มากขึ้น ชวนประชาชนเข้าวัดมากขึ้น จัดกิจกรรมทางศาสนาที่พุทธมณฑลและสนามหลวงบ่อยขึ้น และรณรงค์ตามสื่อมวลชนให้คนมีศีลธรรมมากขึ้น ย่อมไม่เพียงพอ トラบโดที่วิถีชีวิต สภาพแวดล้อม และระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่

ปัญหาใหญ่มักจะเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ก่อนเสมอ ในการพัฒนาแก้ไขปัญหาในสังคมก็เช่นกัน ควรเริ่มจากการพัฒนาแก้ไขที่ตัวบุคคลก่อนที่จะตัวบุคคลนั้นๆ จะเป็นผู้เข้ามาแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม จิตใจ และกระบวนการคิดของมนุษย์ เป็นปัญหาสังคมที่สำคัญและไม่ควรมองข้ามที่สุด หากประเทศไทยสามารถป้องกันและพัฒนาแก้ไขปัญหาด้านนี้ได้ คำถามที่ว่า “เหตุใดสังคมไทยจึงไม่พัฒนา” ก็จะหมดไป เพราะปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ได้ถูกพัฒนาแล้ว

ลองนึกภาพสังคมที่ “ไม่มีใครละอาย” และ “ไม่มีใครกลัวผลแห่งกรรม” นั้นไม่ต่างอะไรกับสังคมที่ไร้มนุษยธรรม ความเสื่อมของสังคมไม่ใช่เพียงเพราะกาลเวลา แต่เกิดจากการ “เลือกเสื่อม” เพื่อผลประโยชน์ของใครบางคน หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การปล่อยให้ศีลธรรมเป็นเพียงบทสวดและพิธีกรรม คือการปูทางสู่หายนะทางจิตใจของมนุษย์ ถ้าเราไม่เริ่มฟื้นฟูหิริโอตตปปะในตนเองและลูกหลาน สังคมไทยในอนาคตอาจเหลือเพียงภาพสวายนบนเปลือกนอก แต่เมื่อนำภายใน คนไม่มีศีลธรรม แม้จะมีปัญญาสูง ก็เป็นได้แค่ผู้รู้ที่ทำลายโลกได้เก่งกว่าเดิม

ผู้คนจำนวนมากอาจมิได้มีพื้นฐานทางศีลธรรมอย่างมั่นคง ความละอายต่อบาป (หิริ) และความเกรงกลัวต่อผลแห่งกรรม (โอตตปปะ) จึงไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเสมอไป แต่อย่างน้อยที่สุด “ความกลัวต่อบทลงโทษทางกฎหมาย” ควรเป็นกลไกทดแทน เพื่อรักษาระเบียบและความยุติธรรมในสังคม การไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ย่อมสะท้อนถึงความล้มเหลวของระบบยุติธรรม และบั่นทอนศรัทธาของประชาชนอย่างร้ายแรง ดังนั้น การฟื้นฟูหิริโอตตปปะจึงควรดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยุติธรรม เพื่อให้คนที่ไม่ละอายต่อบาป อย่างน้อยยังต้องละเว้นจากการทำผิดเพราะเกรงกลัวต่อบทลงโทษ

พ.อ.หญิง ฌัก ภัคคะกรณ์

อจ.กท.สมย.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=943>
2. <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/24/5>
3. <https://www.visalo.org/article/budKarnsermsang.htm>